

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף יג

אמר רב נחמן בשם רב הלכה כרבי יהודה: למדנו במשנה שלוש דעות: רבי מאיר - אוכלים ונהנים כל חמש, ושורפים בשש. רבי יהודה - אוכלים כל ארבע, נהנים כל חמש, ושורפים בשש. רבן גמליאל - כרבי יהודה אלא שלגבי תרומה מותר לאכול כל חמש.

הגמרא מבררת מדוע רב פוסק הלכה כרבי יהודה?

כל שעה שמותר לאכול מאכיל: משנה זו שנכתבה בסתמא אינה כדעת רבי מאיר (כפי הכלל הידוע ש'סתם משנה רבי מאיר היא'), מכיון 'שמותר' משמע שמותר למישהו אחר. ולכן משנה זו היא כדעת רבן גמליאל הסובר שכל זמן שמותר לכהן לאכול תרומה, מותר לישראל להאכיל לבהמתו את החולין, דהיינו בשעה חמישית שמותר חולין בהנאה.

מכריע: כשיש שתי דעות ודעה 'מכריעה' = ממוצעת ביניהם - הלכה כמכריע. אך כאן רבן גמליאל אינו מכריע אלא שיטה שלישית. (מכיון שאם היו רבי מאיר ורבי יהודה חולקים על חולין ותרומה, שר"מ היה סובר ששניהם מותר לאכול כל חמש, ורבי יהודה היה אומר ששניהם אסור, אז ר"ג היה מכריע ביניהם שתרומה מותר לאכול וחולין אסור בשעה חמש).

ואיבעית אימא: רב אמר הלכה כרבי יהודה בגלל שיש תנא בברייתא שסובר כמותו:

ארבעה עשר שחל להיות בשבת: ערב פסח שחל בשבת, דורש התארגנות לביעור החמץ כבר מערב שבת, פרט לחמץ בשביל שתי סעודות שבת (אבל סעודה שלישית שזמנה אחרי חצות אי אפשר לאכול בה חמץ). רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא סובר ששורפים כבר מערב שבת את כל התרומות הטמאות והתלויות (=ספק טמאות), ואפילו הטהורות (מלבד הנצרך לשבת כאמור). ולא ממתנינים למחר אולי יבואו אורחים בשבת (ששבתו מחוץ לחומות העיר בתוך התחום) לאוכלם, ואז לא נצטרך לאבד

(המשך בדף הבא ↓)

תרומה בידיים (ואם מחר לא יבואו אורחים יאכילום לכלבים של כהנים או יבטלו את החמץ).

בתוך דבריו אמר רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא, שמשאירים מזון שתי סעודות לשבת בשביל לאכול עד (סוף) שעה רביעית. וההלכה כדבריו. השאלה היא האם הלכה כדבריו רק לענין ביעור התרומה, או גם לענין אכילת החמץ בערב פסח.

ואף רבי סבר שהלכה כרבי יהודה:

מעשה באדם: הדיסקיאי (=דו שקים. אמתחת של עור העשויה משני שקים המתלבשת על החמור ונתלים השקים משני צדדיו) היתה מליאה חמץ שכבר התחיל להיחסר על ידי עבברים, אך עובדה זו לא היתה גורמת למכור אותה. אלא שערב פסח היה ובעוד זמן קצר הדיסקיאי לא תהא שווה כלום, במצב כזה יש מצווה של השבת אבידה על הנפקד למכור את הדיסקיאי ולשמור על הכסף למפקיד. רבי הורה להמתין עם המכירה עד שעה חמישית. השאלה היא האם הורה למוכרה לנכרים - כי סבר כרבי יהודה שכבר אסורה באכילה ליהודים. או למוכרה לישראלים - כי סבר כרבי מאיר.

גבאי צדקה: האוספים כסף עבור עניים, אם אין להם עניים לחלק להם את פרוטות הנחושת שגבו, יש לחוש שהם יחלידו במשך הזמן ולכן צריך לפרוט אותם למעות כסף. וכן גבאי תמחוי האוספים מצרכי מזון לעניים אם אין להם עניים צריכים למוכרם ולשמור את הכסף.

המפקיד פירות אצל חברו: לפירות המאוחסנים זמן רב יש בלאי טבעי שמחסיר מהכמות המקורית, מחמת סיבות שונות. נחלקו הדעות האם צריך הנפקד למכור את הפירות כאשר נחסרו בכדי חסרונם (עיין תוספות). אבל לכולי עלמא אם נחסרו יותר מכדי חסרונם צריך למוכרם.

גב האיציטבא: 'איציטבא' הוא עמוד מאבן צר ונמוך (רוחב אמה בגובה חמישה טפחים). בהר הבית היו שתי שורות של איציטבאות סביב שעליהם היו יושבים אנשים ('סטיו לפנים מסטיו'), ומעליהם היה גג שהיה מגן על היושבים מפני הגשמים. את החלות היו מניחים על הגג שמעל האיציטבאות בכדי שיהיו סימן לזמן החמץ. (ולא על גב האיציטבא כלומר על העמוד הנמוך).

(המשך מדף קודם ↑)

חלות פסולות: הגמרא מבררת איך קורה הדבר שכל שנה יש חלות פסולות בשביל להניח על גג האיציטבא? ארבעים החלות של קרבן תודה היו מורכבות מעשר חמץ ושלושים מצה. הברייתא אומרת שלא מביאים קרבן תודה בחג הפסח וכוונתה שאפילו לא בערב פסח. מכיון שזמן אכילת קרבן תודה הוא יום ולילה, ואוסר לגרום לקדשים 'פסול' שיצטרכו לשרוף אותן לפני זמנם. משכך הביאו כולם אם קרבנותיהם כבר ביום יג', אך מרוב החלות לא היו מספיק אנשים שיאכלו אותם בתוך זמנם ובבוקר יד' הם נפסלו בלינה.

כשרות היו: מדובר בחלות 'כשרות' ביחס לתוך זמנם (שהקריבו אותם ביד'), אלא שאי אפשר לאוכלם ואין להם תקנה, מכיון שנאבד הקורבן.

הרחבת הדברים: בשעה שהוקדשו הלחמים לקרבן הם קדושים ב'קדושת דמים'. לאחר שחיטת הקרבן הם נהיים קדושים ב'קדושת הגוף', אבל אין להם היתר באכילה עד שיזרק דם הקרבן על המזבח. מכיון שהבהמה אבדה אי אפשר לשוחטה וממילא אי אפשר לאכול את החלות.

וגם אי אפשר להביא בהמה אחרת לקורבן ולשחוט אותה, מכיון שמדובר שהמקדיש אמר בשעת ההקדשה 'זו תודה (על הבהמה) וזו לחמה' שבמקרה כזה הלחמים נגזרים (= גלל) אחרי הקרבן ולא להיפך. ולכן אם אבד הלחם יכול להביא אחר, אבל אם אבד הקרבן אינו יכול להביא אחר.

ונפרקינהו: אבל עדיין אפשר לפדות את החלות ולהוציא אותן לחולין, שהרי אינם קדושים בקדושת הגוף כל עוד לא נשחט הקרבן, ומדוע לפסול אותם עד שישרפו?

שנשחט עליהן הזבח ונשפך הדם: מדובר שקרבן התודה נשחט, ולכן החלות קדושות בקדושת הגוף כבר מהשחיטה וממילא אי אפשר לפדות אותן. אבל אינן ניתרות באכילה עד הזריקה, והרי נשפך הדם. וכדעת רבי להלן.

נחלקו רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון: האם השחיטה בלבד מקדשת את הקרבן בקדושת הגוף, או השחיטה וזריקת הדם. אבל בשביל להתיר באכילה את הלחם לכולי עלמא צריך גם זריקה.

מקור המחלוקת בכבשי עצרת הקרבים עם שתי הלחם בחג השבועות, שנשחטו לשמן ונזרקו שלא לשמן. רבי סובר ששני דברים 'המתירים' את הלחם באכילה, דהיינו השחיטה והזריקה שמתירים אותו באכילה - 'מעלין' אותו לקדושת הגוף זה בלא זה, כלומר אפילו באחד מהם דהיינו בשחיטה בלבד.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

אפילו תימא רבי אלעזר ברבי שמעון: מדובר שקבלו את הדם של הקורבן-תודה שנשחט בכוס, ורבי אלעזר סובר ש'כל העומד להיזרק כזרוק דמי' ונחשב הדבר כאילו זרקו כבר את הדם. ולכן החלות קדושות בקדושת הגוף ואי אפשר לפדות אותן.

תנא משום רבי אלעזר: החלות היו כשרות לגמרי, ובאמת לא שרפו אותם. אלא הורידו אותם לקראת סוף השעה החמישית בכדי שיספיקו לאכול אותם עד שעה שישית. וכדעת רבן גמליאל במשנה שמותר לאכול תרומה כל שעה חמישית והוא הדין לקודשים.